

Børn í Barnagørðum í Havn kannast fyrri tali og hoyribrek

Tali— og hoyrilærari settur í Norðuroyggið frá 1. jan. 1981

Í seinastu viku vitjaði Lea Marckmann, fyrstæðukvinna „Barnaklinikkini“ í Keypmannahavn í Føroyum, har hon ferðaðist kring oyggjarnar og helt fyrilestur fyri áhugadum.

Tað var Landsskúlafyriritingin, sum hevði boðið Leu Marckmann hendavegin at halda fyrir-

lestrar um týðningin av, at vit nógv tíðliga finna fram til møguleg brek hjá smærri børnum — m.a. tali— og hoyribrek.

Tørvur á heilsusysturum

Undir vitjanini tosaði vit við Johs. A. Næs, skúla-psykolog, sum hevur ferðast kring oyggjarnar

saman við Leu Marckmann. Hann segði m.a.:

— Tað hevði verið gott um henda vitjanin hevði kunna vist á tann tørv, sum tað í dag er í Havn. Heilsusysturir í Føroyum. Tá vit skulu finna fram til hoyribrek hjá børnum og onnur brek við — er heilsusysturin ein avgerandi

persónur. Tað er í mongum ferum hon, sum er før fyrri at ávísa okkurt brek — somuleiðis er hon vegleiðari hjá mammuni.

Johs. A. Næs, sum arbeidir við tali— og hoyribrekaðum børnum í fólkskúlanum, sigur víðari, at tá skúlin fær fatur á antin tali— ella hoyribrekaðum børnum, tá er tað oftani ov seint.

— Vit mugu hava fatur á teimum áðrenn, soleiðis at í hvussu so er smá brek kunnu rættast, áðrenn børnini koma í skúla.

Undirvísa frá 0—18 ár

Johs. A. Næs upplýsir annars, at tali— og hoyrilærarnir í fólkskúlanum longu nú eru settir at undirvísa børnum, sum ikki eru farin í skúla. Hetta er nakað nýtt.

Frammundan hava teir undirvíst børnum í skúlaaldrí og einstøkur niður í seks ár. Nú fáa børn niður í fyra ár undirvísing frá tali— og hoyrilærarum fólkskúlanum.

Sambært nýggju fólkskúlalógini skal fólkskúlin taka sær av børnum frá 0 til 18 ár tvs. eisini børnum undir skúlaaldrí.

Barnagarðar

Landsskúlafyriritingin hevur í hesum sambandi skrivað og sent spurnablað til barnagarðar fyri at kanna tørvin á tali— og hoyrindirvísing.

Higartil hevur skúlafyriritingin fingið at vita um 20 børn við tali— og hoyribrekum. Flestu av hesum børnum ganga í barnagørðum í Havn. Tey eru nú innskrivað til

skúlapsykologiska kanning.

Í dag eru tali— og hoyrilærarar í nærum øllum sýslum. Tað eru tveir í Tórshavn, ein í sunnara parti av Eysturoynni, ein í norðara parti av Streymoynni og Eysturoynni, ein í Vágum og ein í Suðuroynni. Frá 1. januar 1981 er ein tali— og hoyrilærari settur í Norðuroyggið.

Sostatt er bert Sandoyggjin, sum ongan tali— og hoyrilærara hevur. Johs. A. Næs sigur at teir í tvey ár hava lýst eftir einum tilkum lærara til Sandoyinna. Eingin hevur søkt starvið.

Petur Ellefsen, eygna— og oyralækni:

Vit eru noydd at hava ráð til heilsusystur

— Vit eru noydd til at hava ráð til at hava fleiri heilsusysturir í Føroyum. Tey børn, við m.a. hoyribrekum, sum vit hesi seinastu árin hava fingið fatur á, hava verið omanfyri 2 ár. Tá er truplari at fáa tey at brúka hoyritól og annars at arbeiða við teimum.

Hetta sigur Petur Ellefsen, eygna— og oyralækni uppá fyrispurning, um føroyska samfelagið hevur ráð til at hava eina vælútbygda skipan við heilsusysturum.

Hann heldur fyrri, at viðurskiptini í Føroyum eru ikki tey somu sum í Danmark, har teir hava eina væl útbygda skipan við heilsusysturum. Hesar heilsusysturir hava møguleika at brúka Boelroyndina, tá børn eru 7—8 mór. gomul — og er illgruni til, at barnið hevur okkurt brek — so at senda tað á eina barnaklinikk til kanningar.

Tørvur á bæði 1. og 2. lið

— Okkum tørvar bæði

fyrsta og annað lið í hesum viðfangi, sigur Petur Ellefsen.

— Vit hava ongar heilsusysturir í Føroyum undantikið í Havn. Hvat næsta liðnum viðvikur, so hava vit onga barnaklinikk ella stovn, sum kann kanna børnini, tá tey eru so smá.

Hann sigur víðari, at fáa vit illgruna til, at einum barni bagir okkurt, tá tað er 7—8 mór. gamalt, so skal ein vera førur fyrri at avgera, um nakað er í hesum illgruna. Og tað kunnu vit ikki í dag.

Nýggj skipan

— Hvussu metir tú, at hesin spurningurin best kann loysast her hjá okkum?

— Tað verður arbeitt við eini skipan við m.a. heilsusysturum úti um landið. Nú fáa vit so at siggja, hvussu handa skipanin kemur at virka. Tá verður so møguleiki fyrri at heilsusysturarnar á skeiðum kunnu læra at brúka Boelroyndina.

So er eftir at finna fram

til, hvør skal kannað børnini og vísa á, hvat skal gerast. Í løtuni hava vit einki tilíkt „apparat“.

Ikki undir barnakanning

— Kann Boelroyndin ikki verða gjørd undir vanligari barnakanning hjá kommunulæknanum?

— Eg haldi ikki, at hon kann verða gjørd í samband við vanligu barnakanningina. Ein vanlig læknakonsultation í dag er helst ikki før fyrri at gera tað á ein nóg tryggan hátt. Tað skulu helst betri umstøður til at gera hetta og best er heima hjá mammuni.

Petur Ellefsen sigur at enda, at tað sjálvsagt er trupult at gera upp í pengum, hvussu nógv biligari tað er fyrri samfelagið at útbygja skipanina við heilsusysturum. — Eg haldi tó at vit eiga at royna hetta og ongantið ov skjótt.

Tað almenna ikki einkarrætt at hava klekistøð

— Latið fiskaalararnar sjálvar sleppa at byggja klekistøðir

Bjørn Myrseth, fiskifrøðingur: — Tit mugu hava fleiri klekistøðir skúla alararnir fáa nóg mikið av smolt

sigur: — Eg hoyri, at tit eru í ferð við at byggja eina nýggja klekistøð.

Tað er gleðiligt, men ætla tit føroyingar at byggja upp eina týðandi alivinnu, so mugu tit hava fleiri klekistøðir.

— Við øllum teimum umsóknum, sum fyriliggja at fara í gongd við fiskaaling, so er eitt klekjari alt ov lítið. Ali-støðir við umleið 30 hyljum skulu hava eina 40.000 smolt hvørt ár.

Triggjar klekistøðir

Bjørn Myrseth heldur, at vit longu nú eiga at tilrættaleggja okkara klekistøðir. Tær mugu ikki vera ov smáar. Einar triggjar klekistøðir ialt hevði verið hóskandi. Tað er jú avmarkað, hvussu nógv øki kunnu brúkast til klekistøðir. Har skal í hvussu so er vera nógv feskt vatn.

Uppá fyrispurning um einans tað almenna skal byggja og reka klekistøðir sigur Bjørn Myrseth, at tað sjálvsagt er gott, at tað almenna tekur stig til at klekja, so gongd kemur á, men hann heldur annars, at m.a. fiskaalar-

arnir sjálvir skulu fáa loyvi til at byggja og reka klekistøðir.

Eftirlit

— Tað verður ikki so effektivt skal tað almenna einsamalt standa fyrri hesum — men okkurt alment eftirlit eigur at vera við teimum ymsu klekistøðunum, sigur Bjørn Myrseth.

Um ætlanina at ala laksayngul til smolt í vøtnunum sigur Bjørn Myrseth, at hetta er ein nýttligur máti, sum í fyrstu atlogu visir seg kann gerast við minni iløgum.

Royndirnar vísa harafturimóti, at raksturir verður torførari. Hann verður dýrari, og svinnid verður stórt orsakað av sjúkum.

Norska framleiðslan

Í dag eru 250 laksa— og silaalistøðir í Noregi. 248 av hesum alistøðunum brúka flóthyljar, meðan tvær støðir ala fiskin í byrgingum og sundum, sum eru avbyrgd. Í 1979 var framleiðslan av aldam laksa 4000 tons og alabogasilum 2500 tons. Henda framleiðsla hevði eitt virði uppá ialt 216 mill. kr.